

Whitman és az új költészet

Irtá: Hevesy Iván

Walt Whitman a mai forradalmi költő, akinek költészete már teljes fényben mutatja azokat az ideákat, amelyek az új költészetet mozgatják: az életnek széles, kozmikus egyetemességben látása és az emberi társadalomnak univerzális egységi felfogása. Whitman művészete internacionális szellemű és mégis nagyon fontos motívum az ő megértéséhez az ő amerikaisága. Az magyarázza meg azt is, hogy miként tudott egy ennyire vakmerő költői forradalmat csinálni már a múlt század közepén, több, mint fél évszázaddal megelőzve a költészet mai forradalmát.

Mert Amerika egész kulturája átültetett és így nincsenek oly erős akadályok, régi tradíciók és régi, szerves társadalmi keretek a küzdő erők útjában. Nincsenek történelmi osztályok, csak a tőke és munka harca. Felfokozva mindaz, ami Európában: a társadalmi erők folytonos tusája, ki nem egyensúlyozottsága, a kiteljesedett kapitalista termelés kaosza, a demokráciával palástolt szüntelen osztályharc. A demokráciának ez a kaosza, nemcsak fokozottabb, de nagyobb méretű is, mint nálunk és az élet terjeszkedésének is nagyobb a lehetősége.

Amerika tradicionálkülisége a szabadságon kívül még egy haszonnal járt rá nézve: nem kellett bele süllyednie egy lehanyatlott kultúra dekadenciájába. Éppen Whitman művészete mutatja ezt. Mialatt Európa az impresszionista naturalizmus dekadenciájába süllyedt,

Amerika a maga friss, határtalan erejű és egészségi dalait énekelte Whitman száján keresztül. Whitman költészetében benne van egész Amerika, kimeríthetetlen energiáival és mérhetetlen dimenzióival. Benne van az egész vulkanikus, kaotikus demokrácia és csiraként az új élet lehetősége. Költészete mindentől elszabadult: művészeti formáktól, ideológiáktól és világnézeteiktől. De a megbontott művészi és lelki formák helyébe új formát, új hitet nem épített. Mert teljes kifejezője volt ő korának: a demokráciának, amely maga volt a kialakulatlanság, a megformálódni nem tudás. Whitman nem forradalmár volt, hanem anarchista, nem a kommunizmus költője meg mint az új költőforradalmárok, hanem csak a szociáldemokráciáé. Nem írt soha szociáldemokrata verseket, de a demokrácia szellemét testesítette meg. A demokráciában, épp úgy, mint Amerikában, az anarchikus szabadságot dicsőíti az élet millióféle, korlátatlan kiélési lehetőségét, a folytonos harcot, a folytonos mozgást. De a szocializmusnak, a kommunizmusnak az alap gondolata is megvan költészetében: az egyenlőség, egyenlő jogu részesedés az élet örömeiben és az emberiségnek fajokon túllépő testvéri szolidaritása. A testvériségnek a gondolata nála nem humanitásban vagy a dolgok logikájának, igazságának megértéséből fakadt axióma, hanem az is az ő ösztönös, egész emberségét betöltő kozmikus életérzéséből adódik. Mindent magába ölelő szerelem van Whitmanben a világ iránt. Az univerzum minden megnyilvánulása szent és hatalmas csoda előtte. A billió alakban sarjadzó és tovarohanó életben minden gyönyörű, ami élet és mozgás, egy fűszál épp úgy, mint mér-

hetetlen csillagrendszerek. De mégis az embert, az eleven emberi testet a kozmosz legnagyobb tüneményének érzi, csodálatosságban és szépségben mégis a természet fölé helyezi. Azt éneklé az emberről:

„Érte forgott a földgömb éo-quintilliókig, állat és növény nélkül, hogy őt előkészítse. Érte gördültek erősen és biztosan a gördülő századok“. Minden ember egyforma tökéletes-ségi és nagyszerűségi megnyilvánulása az életnek. Egyiket sem lehet a másik fölé helyezni. Önmagát is csak úgy dicsőíti mint az emberi test és lélek határtalan lehetőségét. Minden emberi test szépségéről zeng himnuszokat, amikor önmagáról ír. A „Dal önmagáról“ ciklus kezdő sorai:

„Önmagam ünneplem, önmagam énekelem és amit én elfogadok, neked is el kell fogadnod, mert minden atom, amely hozzám tartozik, éppúgy tartozik hozzád is“.

Kozmosznak nevezi magát egy másik versében és egy helyütt így énekel:

„Hiszek a husban és a vágyakban. A látás, hallás, érzés mind csodák, minden parányom és részecském is csoda. Isteni vagyok kívül és belül, szentté teszem akit megérintek vagy aki hozzám ér. A honalj szága nagyszerűbb mint az inádság, ez a fej több mint a templomok, bibliák és minden vallások“.

És ez az életmódat benne teljes realitás, egy hus-vér egyéni életével, mert valami soha nem hallott robusztus egészségből fakad, nem pedig a gyötört idegzetű kulturember pantheisztikus rajongásából. A test és lélek különvált fogalma teljesen megszűnik Whitman költészetében. A testi és a lelki megnyilvánulások azonosakká olvadnak mint a kozmosz egyszerű, egyetlen kifejeződés.

Bajos lenne lirájában egyes témaköröket elkülöníteni, mert az ő szelleme nem emel ki semmit külön az életéből. Például szerelmi versei nincsenek a szó közönséges értelmében, ellenben irt nagyszerű himnuszokat a női testről, az anyaságról, szerelmi aktusról, megtermékenyülésről. Nincs ezekben a versekben semmi érzéki vagy erotikus, a szerelem nála egy őseréjű kozmosz-megnyilvánulás, amely a jövő generációk esodálatos perspektíváját is magában rejtli.

Az életnek önmagát folytató végtelensége, a tengernek, a preriknek, a gigászi Mississippinek, a föld milliónyi városának, milliárdnyi ember, állat és növény lakóinak kifogyhatatlan és mérhetetlen, soha meg nem szűnő élete: ez Whitman költészete. És ez nem mint valami megfoghatatlan általánosságú áradás tör ki a költőből, hanem az egész érzéki, élő és mozgó világot a maga czernyi változatos realitásában öleli bele költeményeibe, részeivé, motívumaivá teszi, ő maga is írja, hogy költeményei csak olyanok mint a fák és virágok. Ami a természetnek és az emberi testnek a részecskéje, az az ő költeményeinek is részeivé lesz. Verses könyvének a címe is: „Fűszálak”.

Verseinek teljesen feloldott szabad formája van. Pszichéjének folyton továbbmozgó anarchikus dinamikája és gazdasága soha se tud kerek, csiszolt formákba zárulni. Költeményei kötetlen, rimtelen zsoltárok, himnuszok, ujjongó rapszodiák, epikus nyugalma derűs reflexiók. Csak a gondolatok belső muzsikája szerint tagozódnak, ritmusuk szabad mint az erdő zugása vagy a hullámzó folyók.

Képeket, viruális jeleneteket sohasem adnak versei, hanem a gondolatok és a tünemé-

nyek egymásba olvadó váltakozását, örök mozgását vagy a kozmosz jelenségeinek egymásmellé vetített szimulán megjelenítését. Dalai-ban valami hatalmas, ösztönös és nyers életfilozófia szólalt meg, amelyhez hasonló erejét és közvetlenségűt csak a primitív népek époszaiban és a bibliában találunk.

Whitmanben a saját művészi formai forradalma nem volt eléggé tudatos éppenugy, mint szociális világnézete sem, ő a verseit csak gondtalan szabad énekeknek, rögtönzéseknek tartotta. Egyszer úgy nyilatkozott róluk, hogy azok nem egyebek barbár rikoltozásoknál. Whitman hatalmas nagysága ellenére sem tett olyan mély hatást a legújabb költészetre, mint azt várni lehet. Ennek egyik oka éppen az, hogy annyival előtte járt az új költőknek. Így életében nem válhatott ki hatást, mert akkor Európában nem volt talaj az ő egészséges, amerikaiasan robusztus szellemének. Az európai költészetnek ugyszólván nélküle kellett megcsinálni mai forradalmát az impresszionizmuson és szimbolizmuson keresztül. És ez az új generáció már túl jutott Whitman világnézetén. Whitman destruktív volt egy formájában mint világnézetében. Az új költők már építeni is akarnak: új formát keresni a szellemnek és a művészeknek és új rendet a világban. Nem elégedhetnek meg azzal, hogy új-jongva átengedik magukat a természetnek, a rohanó életfolyónak, ők aktív erővel fordulnak az ember mint szociális lény felé és annak új elhelyezkedését akarják megteremteni. Az alapjában véve passzív Whitman és az új aktivista művészek között az átmenetet, az áthidalást Verhaeren jelenti, aki kozmikus pantheizmus mellett már tudatos szocialista művész is volt.

frontszövegaira alkalmasak.

A finn kommunisták üdvözlík Kun Bélát

A finn kommunista párt központi bizottsága a következő táviratot intézte Kun Bélához:

A finn kommunisták testvérei üdvözlétüket küldik a forradalmi magyar proletariátusnak. *Hősies küzdelmeket bátorságot önt a finn proletariátusba, melyet Finnország polgári rablói az entente-imperialistákkal egyetemben bele akarnak sodorni a reakciós háboruba. De jellárad a finn proletariátus is és a finn kommunisták, akik most tömegesen vonulnak a proletárok frontjára, üdvözlétüket küldik nektek. Éljen a kommunista Internacionálé! Éljen a nemzetközi tanácskormány!*

Rendelet

A Budapesti Kerületi munkástanácsok am tagjai, akik még nem mentek el a frontra, kötelesek kedden, május hó 6-án a kerületük intéző bizottságának elnökségénél írásal igazolni, hogy már jelentkeztek harctéri szolgálatra.

Azok, akiket szervezetük (munkástanács stb.) a hadügyi népbiztossággal egyetértően ideiglenesen nélkülözhetetleneknek nyilvánított, szintén kötelesek erről szóló igazoló írásukat bemutatni.

A kerületi intézőbizottságok elnökségeinek kötelességévé teszem, hogy ezt a rendeletemet szigoruan hajtsák végre és azokkal szemben, akik kedden nem igazolják magukat s így nem teszik meg kötelességüket a forradalommal szemben, a kerületi munkástanácsok útján járjanak el.

Budapest, 1919. május 5.

Haubrich József
hadügyi népbiztos.

Felhívások

Azok a volt tisztok, akik páncélvonalat kezelé-
sében jártasak és páncélvonalnál szolgálatot akarnak teljesíteni, a hadügyi népbiztosság 107183/31.